

АНОТАЦІЯ

Семенов Є. К. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 - Професійна освіта (за спеціалізаціями) (01 освіта/педагогіка). – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2021.

Інтеграція вищої освіти України до європейського простору, підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, рішення Європейської комісії про створення європейського освітнього простору до 2025 року та адаптацію освіти до цифрової епохи, прийняття Плану дій з цифрової освіти та Дорожньої карти високопродуктивної екосистеми цифрової освіти, підтримані Європейським планом реконструкції (NextGenerationEU) та програмою Erasmus +, зміни в Законах України «Про освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про вищу освіту», прийняття Стратегії розвитку професійно-технічної освіти до 2023 року висувають нові вимоги до підготовки висококваліфікованого фахівця, у тому числі майбутнього педагога професійного навчання. Передусім це здатність швидко орієнтуватися в насиченому інформаційному просторі, аналізувати сприйняту інформацію, приймати нестандартні рішення, навчатися і підвищувати кваліфікацію впродовж професійної діяльності і життя вцілому. Ці вимоги зумовили кардинальні перетворення в організації і здійсненні освітнього процесу в закладі вищої освіти, зокрема оновлення змісту освітніх програм, збільшення обсягів самостійної роботи, впровадження інноваційних форм взаємодії викладачів з студентами, розширення варіативності вищої освіти. Результативність такої освітньої діяльності значною мірою залежить від особистісних характеристик здобувачів освіти, що проявляються в постановці освітніх цілей, плануванні, самоорганізації, координації, самоконтролі й оцінюванні результатів особистої освітньої діяльності.

Дослідження особливостей формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових технологій дало змогу виявити *суперечності між*:

- 1) значною кількістю вітчизняних програмних розробок для реалізації змішаного (дистанційного) навчання і мінімальним їх впровадженням у систему підготовки педагогів професійного навчання;
- 2) переважною орієнтацією майбутніх педагогів професійного навчання на працевлаштування за інженерною спеціальністю та необхідністю формування професійної педагогічної компетентності;
- 3) стандартизованим змістом професійної освіти, визначеним нормативними документами, та індивідуальними освітніми потребами майбутніх педагогів професійного навчання;
- 4) широким спектром розроблених технологій діяльності студентів та недостатньою адаптованістю їх для майбутніх педагогів професійного навчання.

Огляд наукових публікацій з проблеми дослідження дозволив проаналізувати визначення професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання з позицій акмеологічного, готовнісного, діяльнісного, культурологічного, нормативного, особистісного, професійно-освітнього, психологічного, системного, функціонального підходів.

Враховуючи детальний аналіз поняття, ми вважаємо, що професійна компетентність педагога професійного навчання – це інтегральна властивість особистості, що поєднує здатність здобувати професійні знання і вміння, накопичувати і реалізовувати досвід, розуміння особистих можливостей, які створюють здатність і готовність розв'язувати реальні життєві і професійні завдання, що відповідають вимогам часу, а також володінням методикою викладання навчальних предметів, здатністю розуміти і взаємодіяти із учнями/студентами, повагою до них, професійно-значущими особистими якостями, при цьому критично оцінюючи свої дії та їх значущість.

Встановлено, що структура професійної компетентності педагога, як особистісного утворення, на наш погляд, містить комунікативний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти. Виділені компоненти існують не ізольовано один від одного, вони тісно взаємопов'язані між собою.

В нашому дослідженні педагоги професійного навчання розглядаються як активні мобільні фахівці, що мають педагогічну та інженерну (фахову) освіту, здатні навчатися упродовж життя, критично мислити і досягати поставлених цілей, працювати у команді та спілкуватися в інформаційному середовищі.

Проведений аналіз освітніх програм з підготовки майбутніх педагогів професійного навчання дозволив константувати, що метою реалізації розглянутих освітніх програм є підготовка конкурентоспроможних фахівців з високим рівнем професійної компетентності, інтелектуальної активності, соціальної відповідальності, здатних здійснювати як освітню діяльність з комп'ютерних технологій для професійної підготовки кваліфікованих робітників та молодших бакалаврів, так і виробничу діяльність з використання комп'ютерних технологій із урахуванням потреб суспільства та потенційних роботодавців. Особливостями навчання за спеціальністю 015 Професійна освіта (Цифрові технології) є формування та розвиток загальних і фахових компетентностей в галузі комп'ютерних технологій та професійної освіти, здатностей майбутнього фахівця вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної освіти та на виробництві з використанням комп'ютерних технологій, що передбачає застосування певних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов, та відповідає вимогам 7 рівня Національної рамки кваліфікацій.

Нами науково обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням цифрових

технологій: організація освітнього процесу закладу вищої освіти з використанням мережевої платформи, створення інтелектуального портфоліо студента для відображення рівня його професійної компетентності, формування навичок організації колективної роботи у телекомунікаційних проектах

З метою цілісного уявлення про процес підготовки майбутніх педагогів професійного навчання розроблено модель формування професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання із застосуванням цифрових технологій. У моделі представлено такі структурні блоки: мотиваційно-цільовий (мета, завдання), методологічно-змістовий (науково-дидактична система: теоретичний, компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, практико-орієнтований підходи; дидактичні принципи навчання; стандарт вищої освіти 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», професійний стандарт «Педагог професійного навчання»; структурно-змістова система: освітня програма, навчальний план, робочі навчальні програми (силабуси), навчальні комплекси дисциплін, змістові модулі системи дистанційного навчання), організаційно-технологічний (компоненти професійної компетентності педагога професійного навчання: комунікативний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий; змістове наповнення освітнього процесу; форми, види організації освітнього процесу; методи навчання; засоби навчання, організаційно-педагогічні умови (організація освітнього процесу закладу вищої освіти з використанням мережевої платформи; створення інтелектуального портфоліо студента для відображення рівня його професійної компетентності; формування навичок організації колективної роботи у телекомунікаційних проектах з використанням мережевих технологій) та оцінно-результативний (критерії, показники, рівні та кінцевий результат). Кожен блок моделі має свої компоненти, розв'язує певну частину завдань у процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання та перебуває у послідовній залежності від попереднього блоку, що дає змогу

зробити процес підготовки майбутнього фахівця ефективним та результативним

Результатом реалізації моделі є високий рівень сформованості професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання, що полягає в розвитку професійно важливих якостей студентів, їхньої моральної, психологічної та методичної підготовки.

Запропонована модель формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання дозволяє конкретизувати і охарактеризувати змістовий, процесуальний і контролюючий аспекти професійної підготовки, що спрямована на формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

Ключові слова: професійна освіта, педагог професійного навчання, організаційно-педагогічні умови, структурно-функціональна модель, фахова компетентність.

Semenov E. K. Formation of professional competence of future teachers of professional training with application of digital technologies. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy on a specialty 015 - Professional education (on specializations) (01 education / pedagogics). - Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynsky State Pedagogical University, Vinnytsia, 2021.

Integration of higher education of Ukraine into the European space, signing of the Association Agreement between Ukraine and the EU, decision of the European Commission on creation of the European educational space by 2025 and adaptation of education to the digital age, adoption of the Action Plan on Digital Education and Roadmap The European Reconstruction Plan (NextGenerationEU) and the Erasmus + program, changes in the Laws of Ukraine "On Education", "On Vocational (Technical) Education", "On Higher Education", the adoption of the Strategy for the Development of Vocational Education until 2023 put forward new

requirements to train a highly qualified specialist, including a future teacher of vocational training. First of all, it is the ability to quickly navigate in a rich information space, analyze perceived information, make non-standard decisions, learn and improve skills throughout professional activities and life in general. These requirements have led to radical changes in the organization and implementation of the educational process in higher education, including updating the content of educational programs, increasing the amount of independent work, introducing innovative forms of interaction between teachers and students, expanding the variability of higher education. The effectiveness of such educational activities largely depends on the personal characteristics of students, which are manifested in the setting of educational goals, planning, self-organization, coordination, self-control and evaluation of the results of personal educational activities.

The study of the peculiarities of the formation of professional competence of future teachers of vocational training with the use of digital technologies allowed to identify contradictions between:

- 1) a significant number of domestic software developments for the implementation of blended (distance) learning and their minimal introduction into the system of teacher training;
- 2) the predominant orientation of future teachers of vocational training on employment in engineering and the need for the formation of professional pedagogical competence;
- 3) standardized content of vocational education, defined by regulations, and individual educational needs of future teachers of vocational training;
- 4) a wide range of developed technologies of students' activity and their insufficient adaptability for future teachers of professional training.

A review of scientific publications on the research problem allowed to analyze the definition of professional competence of the future teacher of vocational training from the standpoint of acmeological, readiness, activity,

culturological, normative, personal, vocational, psychological, systemic, functional approaches.

Given the detailed analysis of the concept, we believe that the professional competence of a teacher of vocational training is determined by professional knowledge and skills, values in society, motives for his activities, culture in language, communication style, general culture, ability to develop their creative potential, and also knowledge of teaching methods, ability to understand and interact with pupils / students, respect for them, professionally significant personal qualities. The absence of at least one of these components destroys the entire system and reduces the effectiveness of the teacher of vocational training.

It is established that the structure of professional competence of a teacher, as a personal education, in our opinion, contains motivational, cognitive, activity, value-reflexive, emotional-volitional components. The selected components do not exist in isolation from each other, they are closely interconnected.

In our study, teachers of vocational training are considered as active mobile professionals with pedagogical and engineering (professional) education, able to learn throughout life, think critically and achieve goals, work in a team and communicate in an information environment.

The analysis of educational programs for the training of future teachers of vocational training revealed that the purpose of the educational programs is to train competitive professionals with a high level of professional competence, intellectual activity, social responsibility, able to carry out educational activities in computer technology for training skilled workers. and junior bachelors, and production activities for the use of computer technology, taking into account the needs of society and potential employers. Peculiarities of training in the specialty 015 Vocational Education (Digital Technologies) are the formation and development of general and professional competencies in the field of computer technology and vocational education, the ability of future professionals to solve complex specialized problems and practical problems in vocational education and production using computers. computer technology, which involves the use of

certain theories and methods and is characterized by complexity and uncertainty of conditions, and meets the requirements of level 7 of the National Qualifications Framework.

We have scientifically substantiated and experimentally tested the organizational and pedagogical conditions for the formation of professional competence of future teachers of professional training using digital technologies: organization of the educational process of higher education using a network platform, creating an intellectual portfolio of students to reflect the level of professional competence. telecommunication projects

In order to have a holistic view of the process of training future teachers of vocational training, a structural and functional model of the formation of professional competence of the future teacher of vocational training with the use of digital technologies has been developed. The model presents the following structural blocks: motivational-target (goal), methodological-semantic system (scientific-didactic system: theoretical, competence, personality-oriented, activity, practice-oriented approaches; didactic principles of teaching; standard of higher education 015 "Professional education by specializations) ", professional standard" Teacher of vocational training "; structural and semantic system: educational program, curriculum, working curricula (syllabuses), educational complexes of disciplines, content modules of the distance learning system), organizational and technological (components of professional competence of a teacher vocational training: motivational, cognitive, activity, value-reflexive, emotional-volitional, content of the educational process, forms, types of organization of the educational process, teaching methods, teaching aids, organizational and pedagogical conditions (organization of the educational process of higher education using a network platform creating intelligence ual portfolio of the student to reflect the level of his professional competence; formation of skills of organization of collective work in telecommunication projects with use of network technologies) and estimation-effective (criteria, indicators, levels and final result). Each block of the model has its components, solves a certain part of the tasks in the process of

training future teachers of vocational training and is consistently dependent on the previous block, which allows to make the process of training future professionals effective and efficient.

The result of the model is a high level of professional competence of future teachers of vocational training, which consists in the development of professionally important qualities of students, their moral, psychological and methodological training.

The proposed structural and functional model of formation of professional competence of future teachers of vocational training allows to specify and characterize the substantive, procedural and controlling aspects of professional training aimed at forming the professional competence of future teachers of vocational training.

Key words: professional education, teacher of professional training, organizational and pedagogical conditions, structural and functional model, professional competence.